

OTRARIA

MLADI PRIČAJU

PRIČE O TRIMORA

kroz strip

NOSITELJ PROJEKTA

2000 MILJA
DRUŠTVO ISTRAŽIVAČA MORA
MARINE EXPLORERS SOCIETY

PARTNERI PROJEKTA

Turistička zajednica
općine **Ražanac**

OSNOVNA ŠKOLA
"BRAĆA RIBAR"
Posedarje

FINANCIJSKI PODRŽAVATELJI

Europska unija

Operativni program
**ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO**

LAGUR
TRI MORA

Izrada ove publikacije sufinancirana je sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.
Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Društva 20000 milja.

Kontakt:

Društvo istraživača mora – 20000 milja
Put Bokanjca 26A, Zadar
e-mail: info@drustvo20000milja.hr
www.drustvo20000milja.hr

Godina izdanja: 2023.

Izdavač: Društvo istraživača mora – 20000 milja

Projekt: OTRARIA – Očuvanje tradicije akvakulture i ribarstva u Posedarju, Ražancu i Novigradu

Nositelj: Društvo istraživača mora – 20000 milja

Partneri: Turistička zajednica Općine Ražanac i Osnovna škola „Braća Ribar“ Posedarje

Dizajn i prijelom: ArtLab

Naslovna ilustracija: Ema Rogić, OŠ Poličnik

Originalni autori stripova: učenici 7.r OŠ Jurja Barakovića Ražanac, OŠ “Braća Ribar” Posedarje i OŠ Poličnik, generacija 2023./2024.

SADRŽAJ

- 1. UVOD 5
- 2. KRALJICA MORA - SRDELA 7
- 3. RIBARSKE PRIČE 15
- 4. ŠKAMPIONI 25
- 5. OKAMENJENA ŠKOLJKA – KAMENICA 33
- 6. DAGNJA, MUŠULA, PIDOČA – JEDNA ŠKOLJKA 39
- 7. O PROJEKTU OTRARIA 49

UVOD

Edukativna knjižica **MLADI PRIČAJU PRIČE O TRI MORA** nastala je kao spoj kreativnosti i novostečenog znanja učenika s područja Tri mora o biologiji i ekologiji mora, bioraznolikosti te tradicijskim djelatnostima poput ribolova i marikulture.

U knjižici se nalaze kratki stripovi koji na edukativan i šaljiv način prikazuju našu okolinu ali i kritički promatraju situaciju koja nas okružuje te promjene koje se događaju u moru te kako one utječu na nas. Naoružani svojom maštom, bojicama i znanjem, naše mlade snage su nam ispričale svoje priče kroz dodijeljenog glavnog lika:

- Kroz lik ribe srdele
- Kroz lik ribara
- Kroz lik velebitskog škampa

- Kroz lik kamenice
- Kroz lik jedinstvene novigradske dagnje

Kreatori su u kratkom vremenskom roku dali svoju skicu za stripove, koje smo potom digitalizirali i dali im jedno novo ruho. U izradi stripa sudjelovale su:

- **Osnovna škola Jurja Barakovića Ražanac,**
- **Osnovna škola “Braća Ribar” Posedarje,**
- **Osnovna škola Poličnik,**

te učenici njihovih sedmih razreda.

Uz svaki strip možete naći idejne kreatore i autore stripa te kratke pozadinske priče o glavnim likovima.

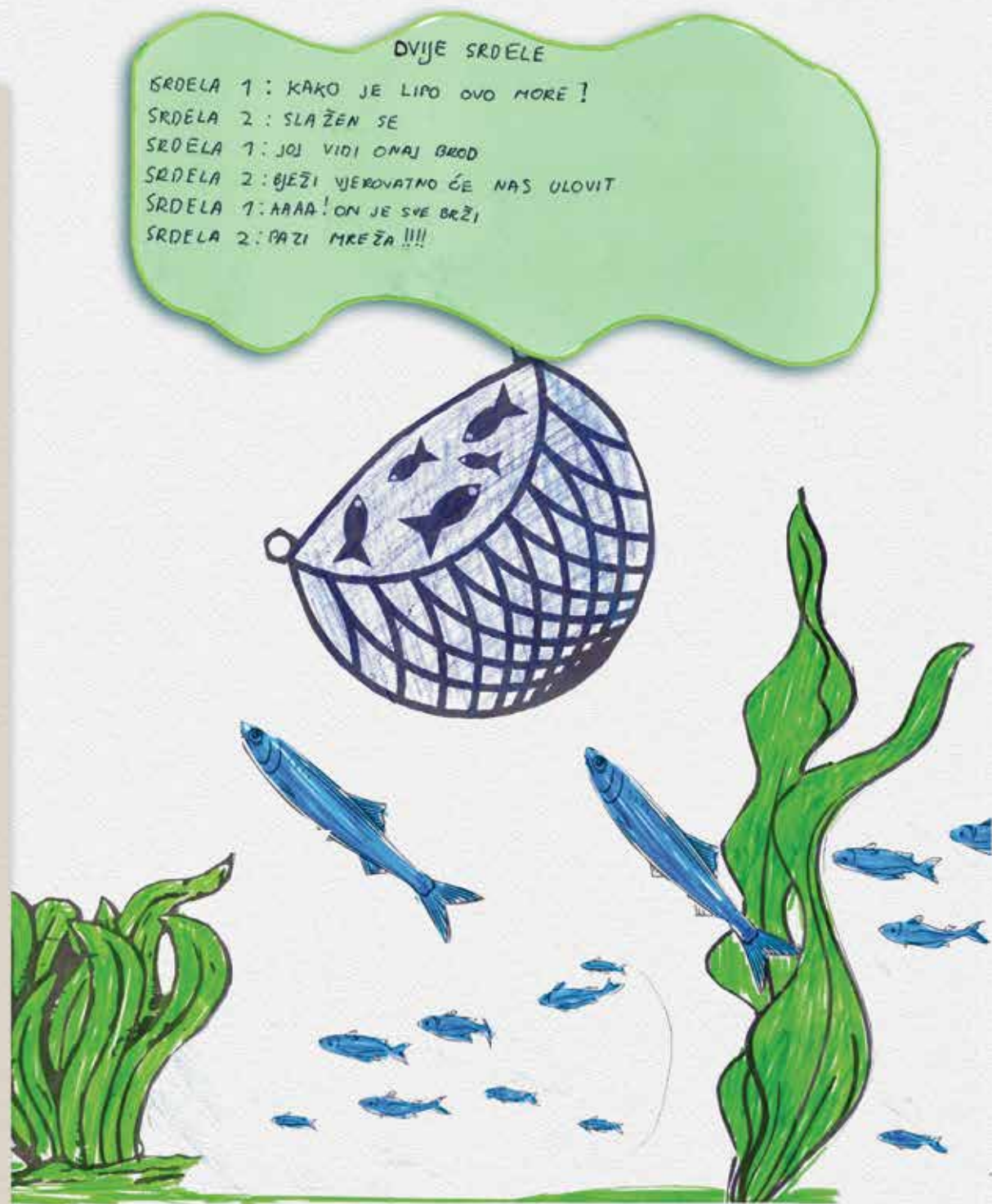
Kraljica mora – srdela

Nijedna skupina riba nije utjecala na život naših ljudi uz more kao mala plava riba. Hrana siromašnom puku i predmet lova generacija ribara. Na području Tri mora u ulovu dominiraju gavun (*Atherina*), inćun (*Engraulis*) i srdela (*Sardina*). Srdela kao kraljica mora bogata je vrijednim zdravim tvarima te posebno važna za tradicionalnu mediteransku prehranu i stoga ju često zamišljamo samo u tanjuru, no naši kreativci su odlučili malo zagrebat i ispod površine mora i zapitali se – a kako je ta mala ribica došla do mog pijata te gdje je sve plivala dok nije zaplivala u maslinovo uje?

ŽIVOT DVIJU SRDELA

Iva Matak, Ema Čavić, Natalia Rudić, Lana Vuleta
Osnovna škola „Juraja Barakovića”, Ražanac

Sigurno vam često na pamet padne „a što to misli moj pas ili moja mačka?“, no jeste li se ikada zapitali to isto za životinje koje su postale hrana na vašem pijatu. Kako one gledaju jedna drugu i koliko su povezane međusobno te osjećaju li strah kada se tako elegantno kreću kroz more u bijegu od svojih predatora?

ŽIVOT DVIJU SRDELA

SRDELA 1: AA! Gdje smo mi
SRDELA 2: NEZNAN MI JA
SRDELA 1: MISLIN DA SMO ZA PETLIJANE U MREŽU
SRDELA 2: O NE!
SRDELA 1: IMAN IDEJU
SRDELA 2: KOJU
SRDELA 1: PRAVIMU SE DA SMO MRTVE I KAD NAS PUSTE SKOČIT ČEMO U MORE
SRDELA 2: SUPER IDEJA!
SRDELA 1: PSST TIHO!! DOLAZE

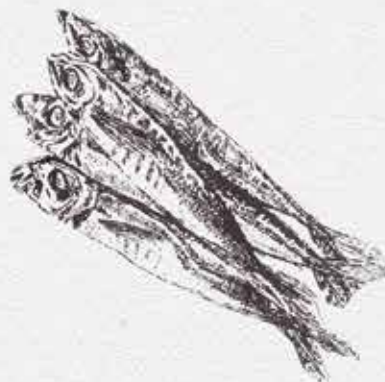
SRDELA 1: SKAČIIII! BEZO!

SRDELA 2: SKAČEN

SRDELA 1: TOOO! USAJECI SMO!

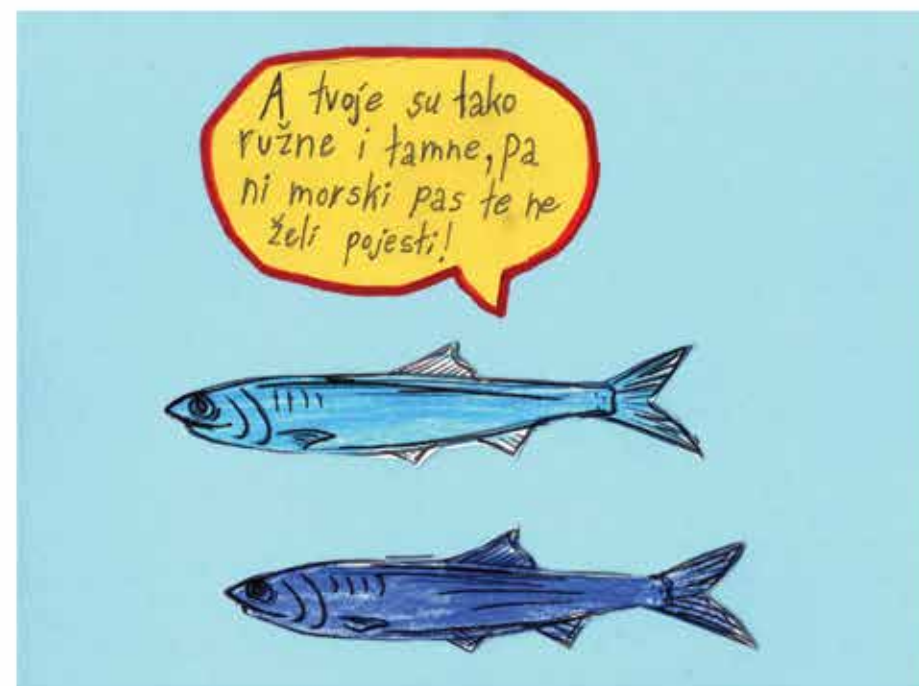
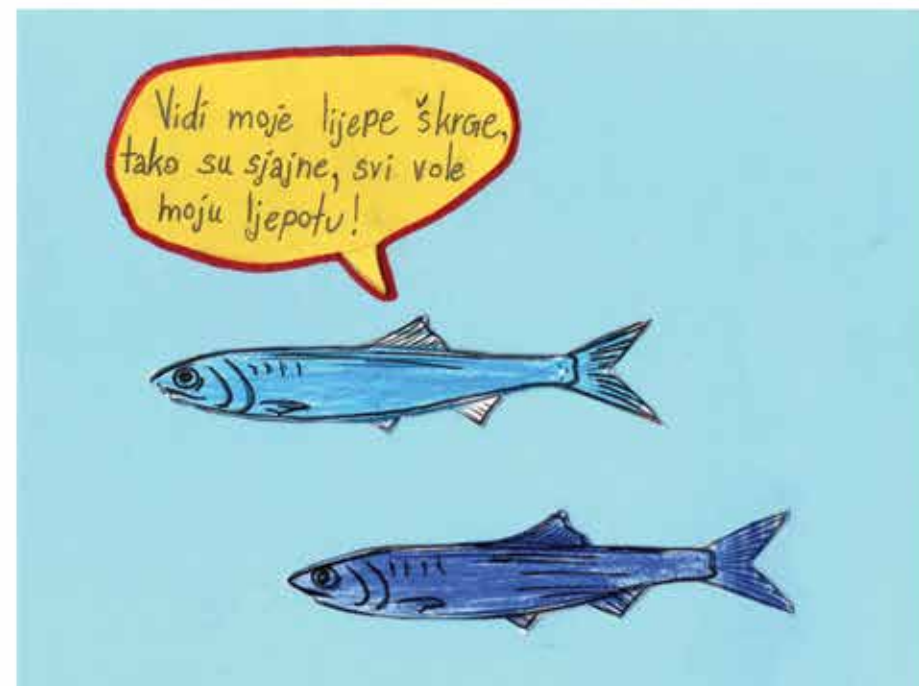
IVA MATAK
EMA ČAVIĆ

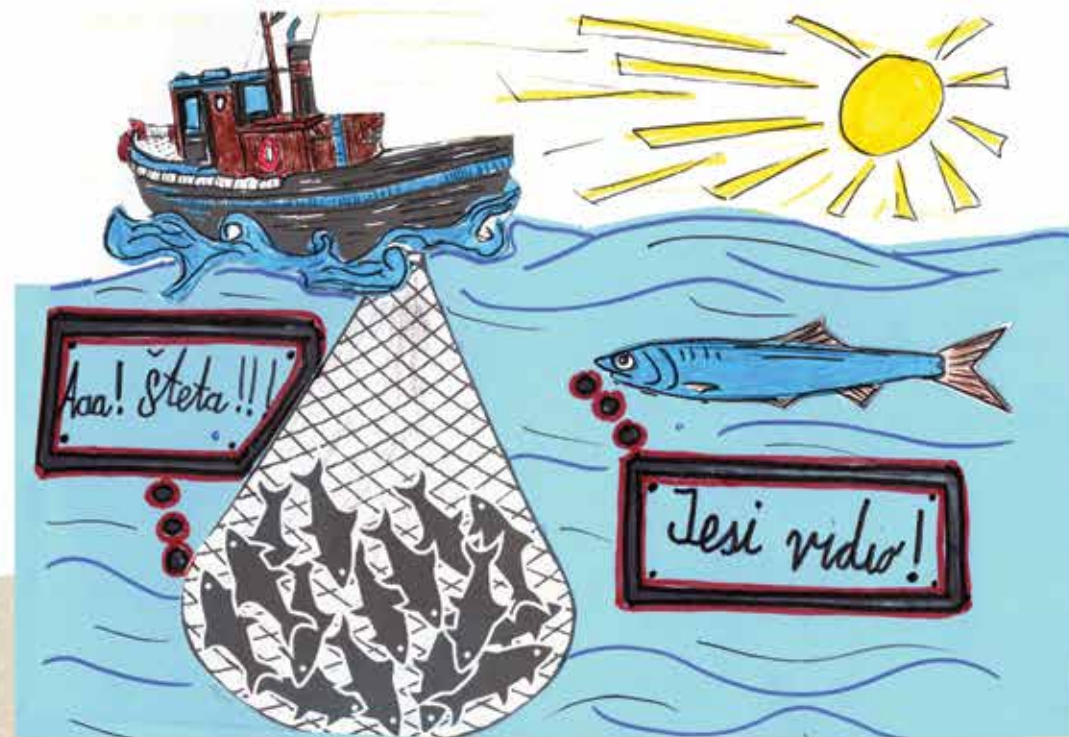
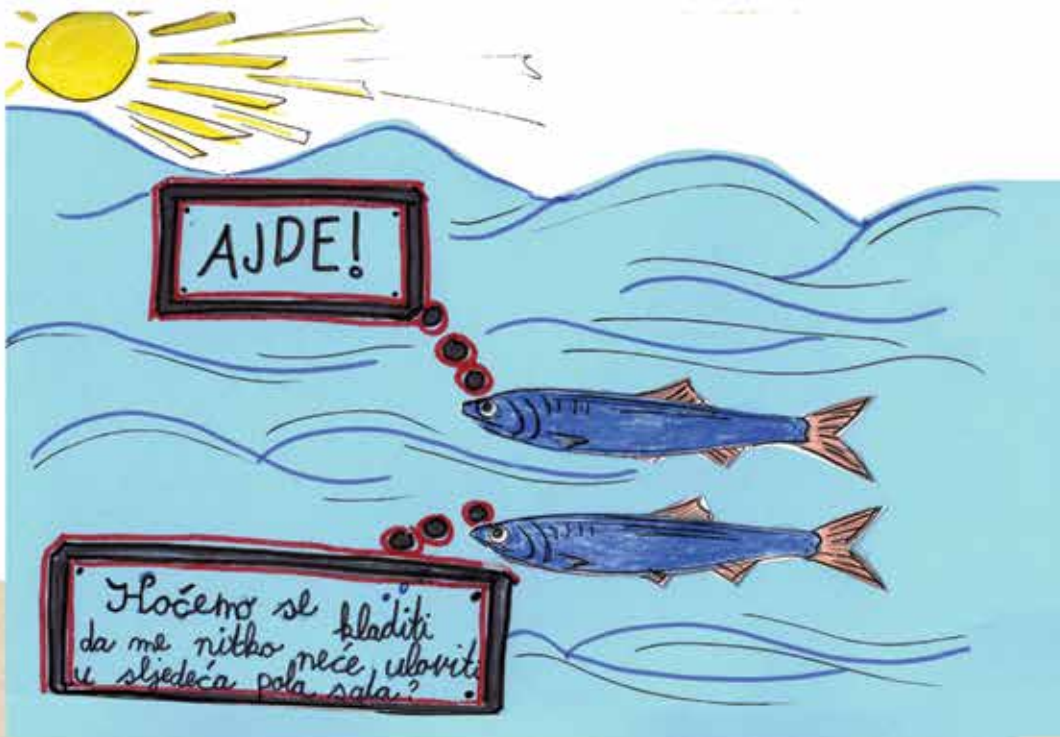
KRALJICA MORA

Matej Mijolović, Klara Marinović,
Lucija Marinović, Mia Šarić
Osnovna škola Poličnik

Srdele izvode pravi podvodni balet u nastojanju da izbjegnu sve veće ribe koje ih smatraju hranom, a ne rođacima koji zaslužuju suosjećanje. Isto tako bježe i od čovjekove mreže.

STISNUTE KA SRDELE

Ivan Baričević, Mateo Baričević, Mate Crnjak,
Mikula Crnjak, Frane Gospić, David Knežević
Osnovna škola „Braća Ribar“, Posedarje

Njihove plove formiraju kuglice, lukove, kovrče i niti. Ove se formacije mijenjaju u sekundi. To je svojevrsni riblji tornado.

Ribarske priče

Ribolov je tradicionalna djelatnost na području cijele Dalmacije, pa tako i ovoga kraja te predstavlja značajan izvor prihoda za dobar dio stanovništva. Premda uvijek dio lokalnog identiteta, ovo zanimanje sve je manje atraktivno u ovom području. Ribari ovog kraja oduvijek su se morali suočavati s izrazito nepovoljnim vremenskim uvjetima, tj. izloženosti snažnim vjetrovima koji smanjuju broj ribolovnih dana. Isto tako, vječita boljka ribara je gdje sa svojim ulovom, tako su i naši kreativci prepoznali važnost svježe friške ribe i njenog što bržeg puta „od mora do stola“.

MORSKA SVAĐA

Nora Jelinić, Hana Miočić,

Luca Miočić, Lara Jović

Osnovna škola „Juraja Barakovića”, Ražanac

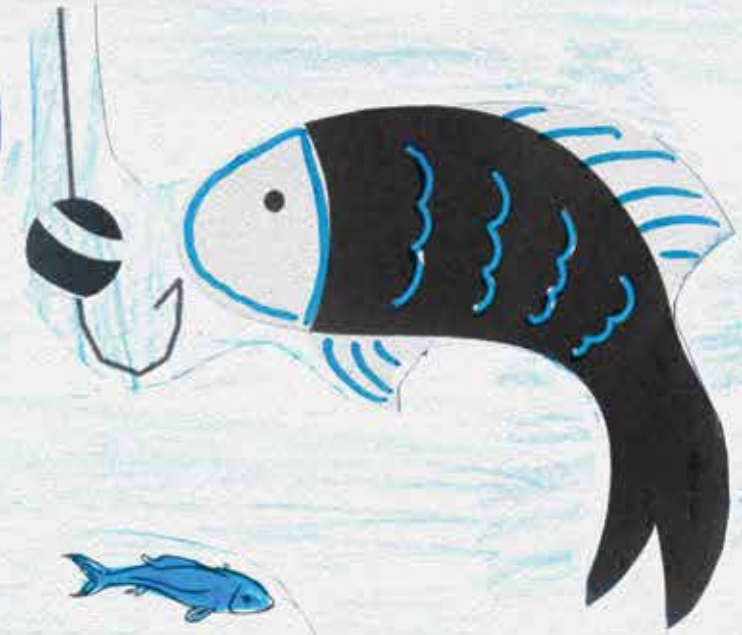
Zanimanje ribara je posao lovca i to je nimalo lak posao, no još teži zadatak ima njegova lovina – riba. Riba su razvile mnogobrojne prilagodbe kako bi umakle svojim predatorima, no čovjek je ipak glavni vršni predator naših mora te je njemu uteći vrlo zahtjevna igra lovice.

MAKNI SE ČA!

BIŽI!

AJME, AJME
DI ME NE
UVATI!

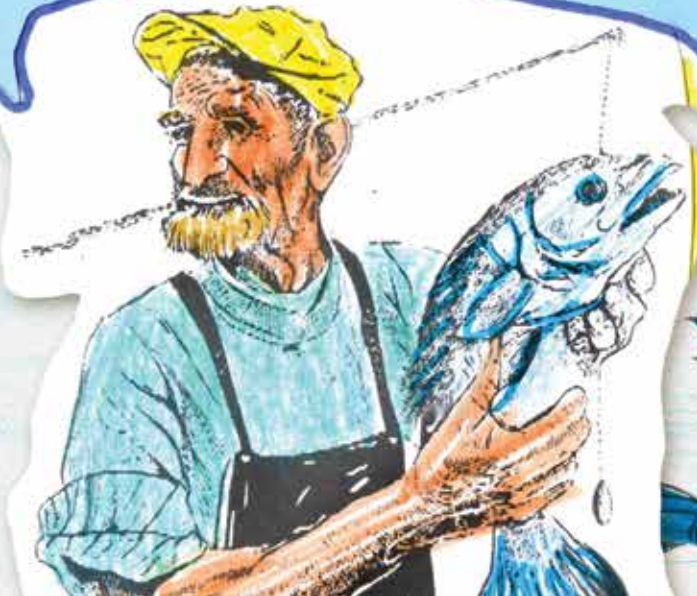
POŽURI!

PRAVA BI ŠTETA
BILA DA NISAN
IČA NA RIBE

A DIVOTE LIPOG
LI ULOVA!

STISNI SE
MALO NEMAN
MISTA!

JE NAS
RODO POSLAGA

FRIŠKA RIBA

Frane Štrkalj, Luka Marinović,
Josipa Kovačević, Lorena Barić
Osnovna škola Poličnik

Sva mora diljem svijeta su prelovljena. Očiti manjak ribe poziv je upomoć – kako samih riba da ih se očuva, tako i ribara koji od njih žive. Ribari su upravo ti koju su uz to more svaki dan, te premda ga i oni sami svojim aktivnostima mijenjaju, isto su tako prvi koji primjećuju promjene koje se posljednjih desetljeća intenziviraju – uslijed prelova, klimatskih promjena, eksploatacije drugih morskih resursa i onečišćenja. U moru je sve manje života, a glavni zadatak svih nas je da očuvamo kako pojam „friška riba“ ne bi postala nešto čega se samo prisjećamo.

JOŽINA RIBARNICA

Mihaela Gospić, Lana Herić – Brala

Osnovna škola „Braća Ribar“ Posedarje

Po frišku ribu idemo na ribarnicu te je ona najčešće jedna od glavnih stanica ako želimo što kraći put „od mora do stola“ a da i sami nismo bacili mrižu. Brojne ribarnice posljednjih godina dobivaju novo ruho te žive neki novi život, poput one u Ražancu.

Nadam se da ćemo uhvatiti koju ribu za otvorenje ribarice.

Joža upravo sam uhvatio ribu, moramo uhvatiti barem vreću.

Uspio sam skupiti vreću riba, moram odmah nazvati Jožu.

MORE DAJE

Mia Bozza, Lara Marasović

Osnovna škola „Braća Ribar“, Posedarje

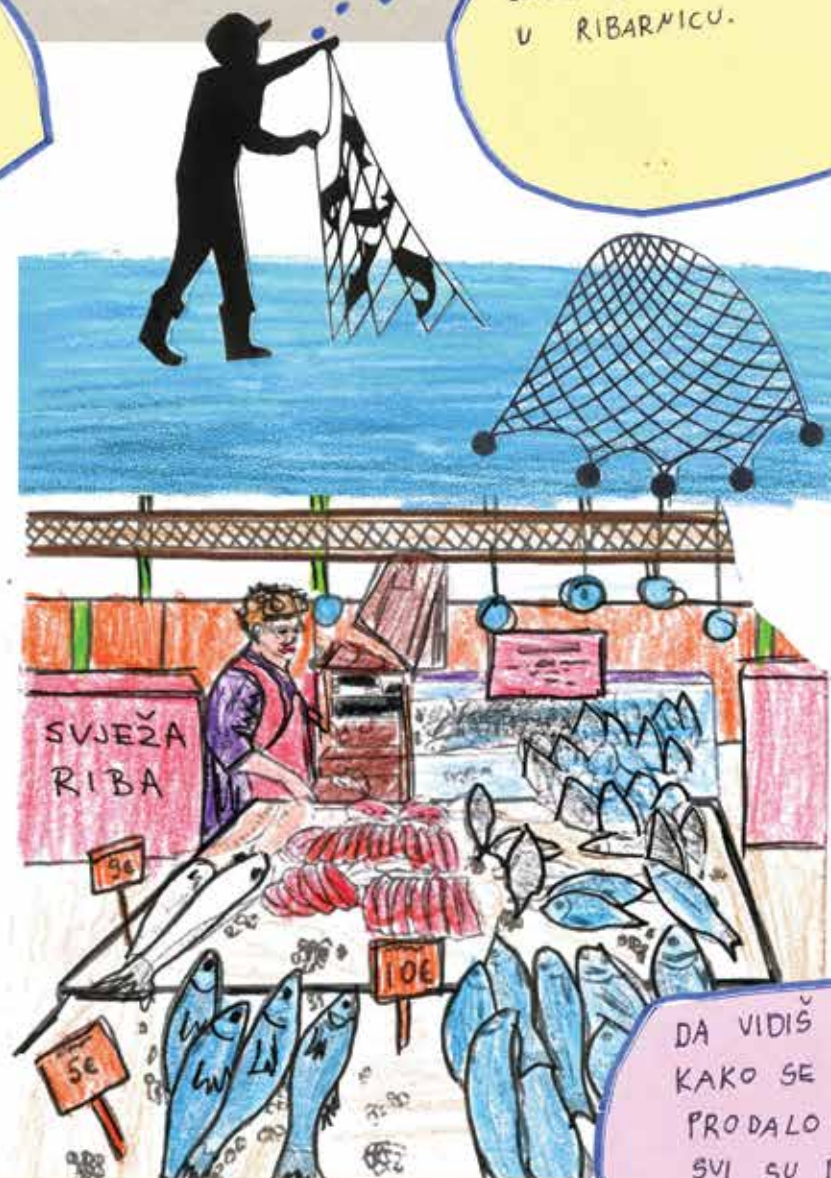
Ribarnice su tradicionalno bila mjesta okupljanja i trampe te uvijek nova inspiracija za ukusni ručak. Ponekad one mogu služiti i kao mjesta edukacije kako bismo upoznali поближе kakva sve to čudnovata morska stvorenja žive u našem plavetnilu.

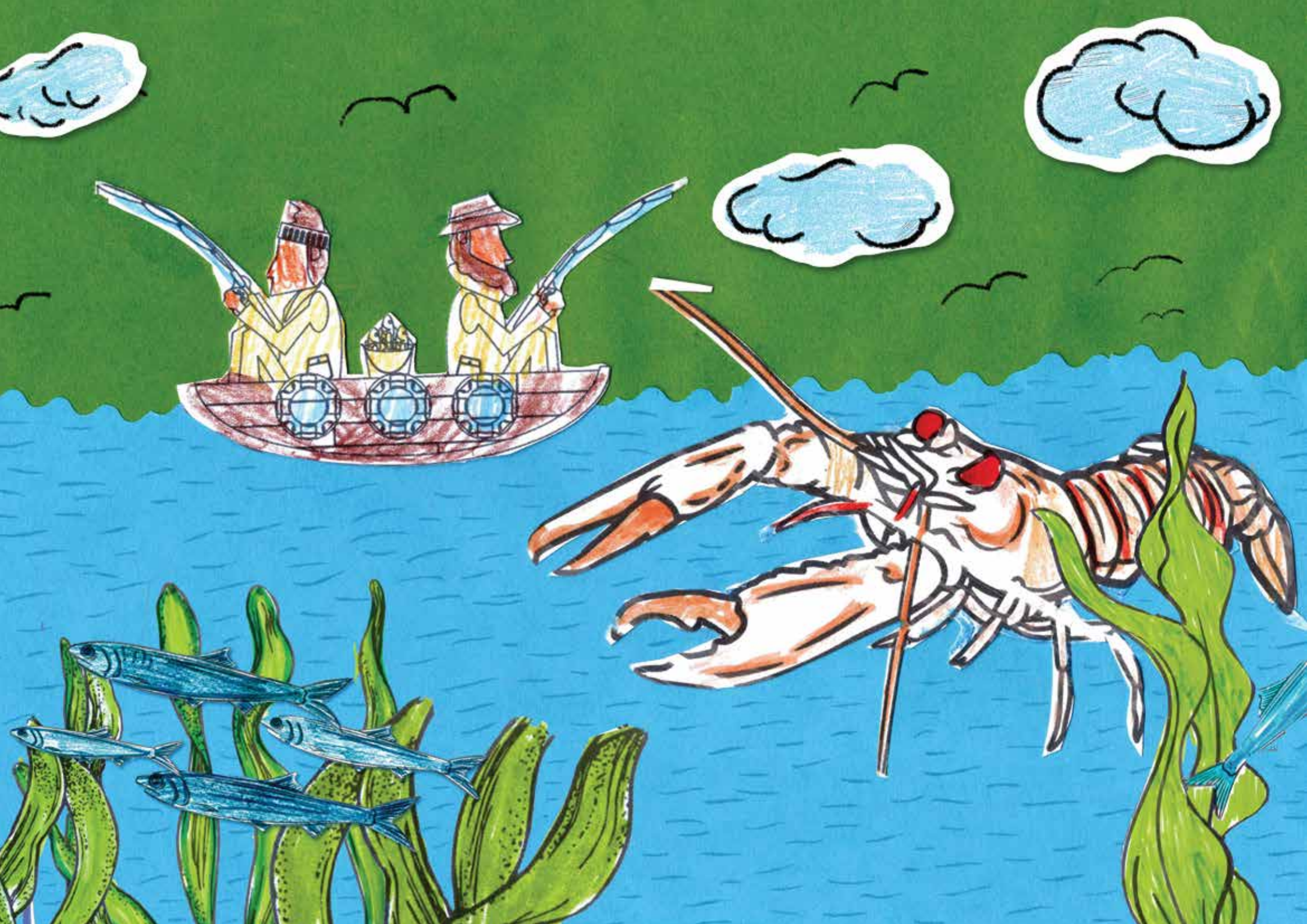
HEJ!!! ULOVIO
SAM JAKO VELIKU
RIBU, TAMAN ZA
RIBARNICU!

KOLIKO RIBE!!!
OVOĆU SVE DATI
U RIBARNICU.

DA VIDIŠ ANTE
KAKO SE DANAS
PRODALO PUNO RIBE.
SVI SU POHVALILI
KAKO IMAMO SVJEŽU
RIBU!!

Škampioni

Lov škampa, po kojem je ovo područje poznato, ograničen je na lov vršama. Populacije u moru su male, te ih je potrebno iznimno pažljivo i održivo sakupljati. Na ovoj temi ponajviše djeluje zadruga Velebitski škampioni. Jedna od potreba je zasigurno vraćanje ženki s jajima nazad u more. Pitanje preživljavaju li te jedinke taj stres ulova i ponovnog vraćanja mučio je znanstvenike i škampare. Srećom, potvrđan odgovor stigao je kao rezultat nedavnog višemjesečnog istraživanja znanstvenika i škampara.

ZA ZDRAVU HRANU NAŠE HRANE

Iva Alić, Mirta Barić,
Hana Gecan, Valentina Alić
Osnovna škola Poličnik

Onečišćenje mora gorući je problem te su brojna morska bića pogođena time, a time i škampi. Novo istraživanje provedeno na škampima u španjolskim vodama pokazalo je da su škampi pojeli u prosjeku između 5 do 13 sintetičkih vlakana. Međutim, istraživanje je srećom pokazalo kako takvo onečišćenje, kao ni onečišćenje okolne vode teškim metalima nije vidljivo utjecalo na zdravlje ispitanih škampa.

Ajme, baš
mi je muka.
Ne znam od
čega.

Znao sam da je tu
nešto sumljivo. Nije
trebala to pojesti. Ali
što ću ja

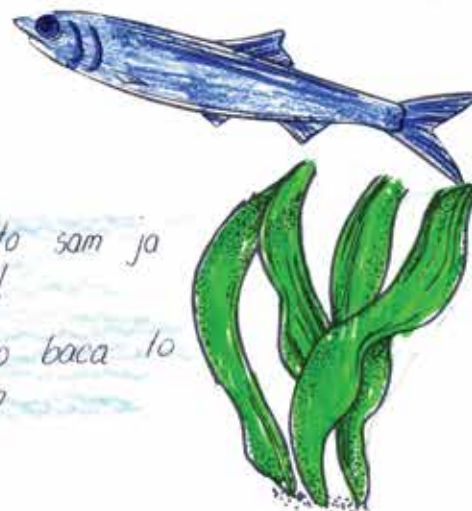
sam njen
prijatelj, moram
joj pomoći.

Ajme meni!
Što je ovo?!
Kakvo je ovo smeće?

To isto sam ja
pojela!
Tko baca to
smeće?

Molim?! Mislim da
znam što se tu
dogadja.

Reci mi!

Što se dogadja?!
Tko stoji iza toga?

To su
ljudi!

Oni su napravili
zagađenje!

Uništili su naš
dom.

Da, istina! Oni
to rade
cjelo
vrijeme!

Upečete ribu, stavite
je na štand, ali ne
znate da je
puna smec'a koje
vi bacate.

Samu sebe
trujete!

RIBE, ŠKAMPE, RACI - - SAMO NE PRSTACI

Toni Budan, Šimun Petar Hlovsa,
Jakov Kokić, Stipe Psota, Petar Šalina,
Stjepan Svetko Šiković, Aron Škalić

Osnovna škola Posedarje

*Škamp kojeg mi poznajemo zovemo norveški škamp (*Nephrops norvegicus*). Lani je osnovana Zadruga škampara koja pokriva praktički čitav Velebitski kanal koji je poznato lovište škampa u Jadranu. Zajedno sa znanstvenicima, zadrugari i škampari su mjesecima prikupljali uzorke škampa koje su sakupili vršama. Analiza DNA prikupljenih škampa pokazala je da je velebitski škamp izvor svih škampa u Jadranskom moru i da je najbliži rođak norveškom škampu.*

Jednog dana ribar
se uputio u lov
na škampe

Ribar je nakon nekog
vremena uhvatio
nekoliko škampa.
Bio je zadovoljan
s količinom škampi.

Ribar je stigao na određite
i krenuo rasprodavati svoj
ulov i škampe.
Rasprodalo se u brzom roku.

Ribari su isto
jako sretni jer su krenuli
hvatati puno škampa i ribe.

Ribar je motivirao
ostale ribare pa su
i oni krenuli u lov.

Okamenjena školjka – kamenica

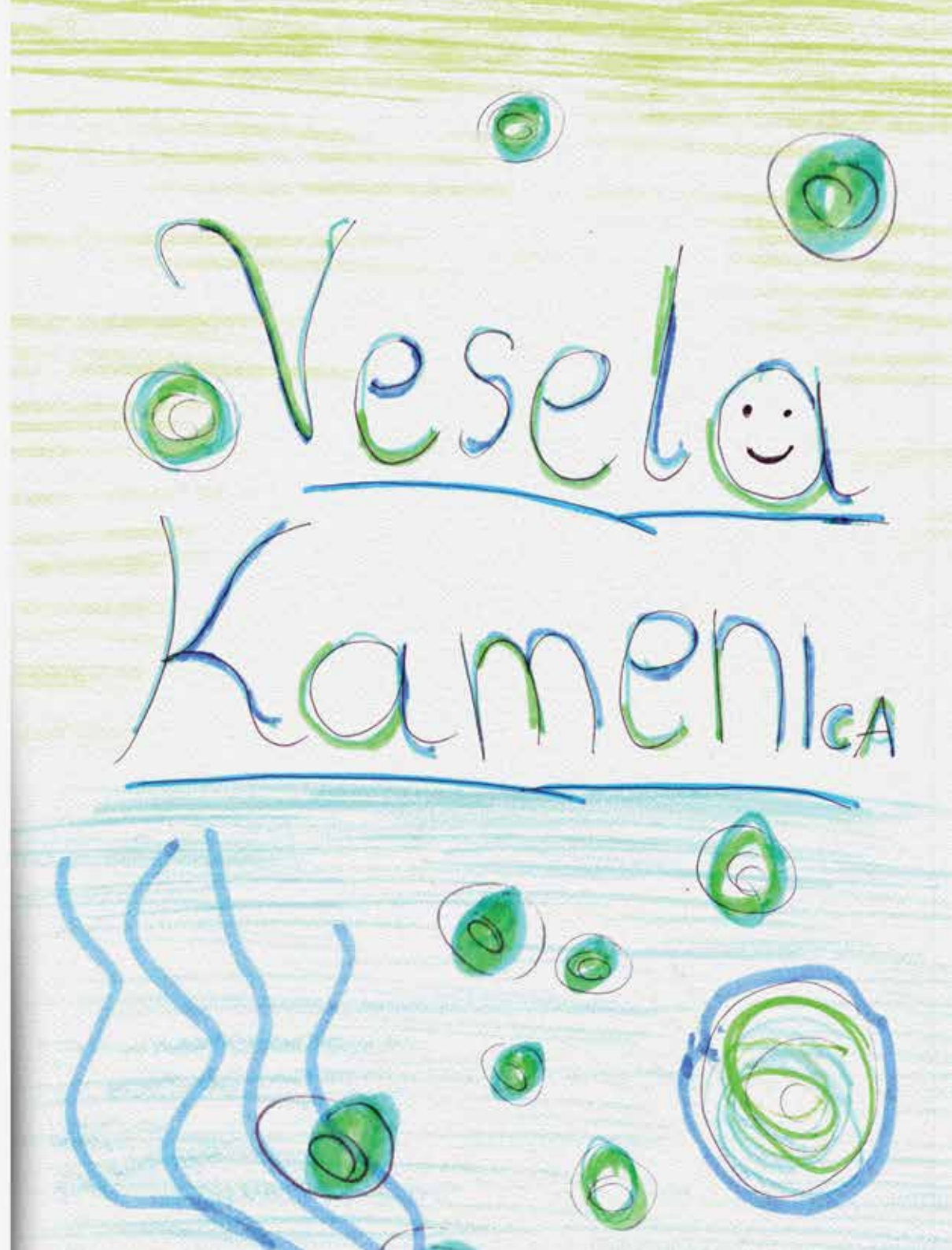
Često okarakterizirana kao neugledna, kamenica je jedna od najboznatijih školjaka na svijetu. Ime je dobila upravo zbog svog izgleda te prirodno živi „ubetonirana“ na kamen. Upravo tako se i uzgaja – betonira se. Smatra ju je snažnim afrodizijakom i premda se u Novigradskom moru se može uzgajati, nije toliko česta i popularna kao dagnja. Trebaju joj nešto posebni uvjeti i više rada te strpljenja. Njihovi životu u stripovima možemo jednostavno opisati kao važnost „zdrave hrane naše hrane“.

VESELA KAMENICA

Luka Čolak, Josip Lovrić, Luka Benić,
Bartol Džaferagić, Jure Marelić

Osnovna škola „Juraja Barakovića”, Ražanac

„Cvjetanje“ mora je već poznata pojava u svijetu, ali mnogo ljudi još ne zna kako smo i mi povezani s time. Naravno, ovdje se ne radi ni o kakvom cvijeću, već o fitoplanktonu. Donos hranjivih tvari u većoj količini koji je važan za školjkaše, važan je i za njihovu hranu – fitoplankton – koji s njim buja. No nisu sve vrste fitoplanktona „jestive“, neke su toksične i mogu uzrokovati oboljenja i pomor morskih organizama. A ukoliko dospiju u organizme koje potom pojede čovjek, može uzrokovati simptome trovanja hranom.

1.

2.

Ha, ha, ha, ha...

Ti si bolesna, a ja nisam!

Kako sam se otrovala!
Neznam što
sam pojela???

Ko se smije,
najslade se smije.

Ja sam
BOLESNA!

A ZAŠTO NEMA KAMENICA?

Lovre Ukalović, Petra Dragin,
Mateo Deša, Šime Grgurica
Osnovna škola Poličnik

Kamenice se često uzgajaju u Hrvatskoj, ali ne tako često u ovom području, no to će se možda promijeniti. Eksperimentalni uzgoj kamenica nedavno je započet u Novigradskom moru a ako bude uspješan, zasigurno će i novigradske kamenice dobiti svoju priliku stati uz bok Novigradskoj dagnji.

Kamenice

Kamenice

Nisam dugo jeo
morske plodove, baš mi
se jede orada i kamenica

Kamenica nema.
Kupiti ću samo
Oradu.

Ali mogao bih ja
uzgojiti kamenice

Jedva čekam
da narastu

Fish market

Dvije godine kasnije

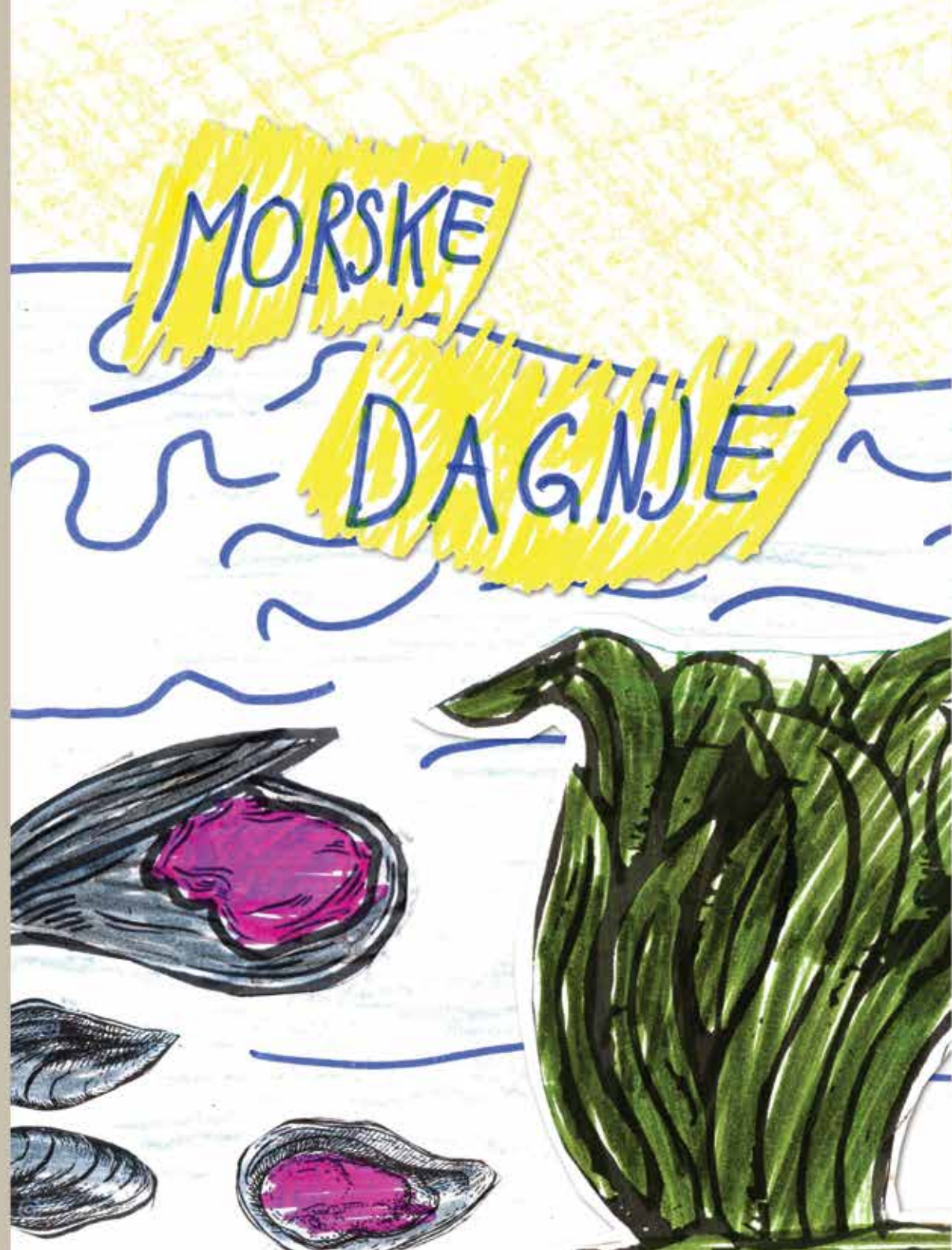
Dagnja, mušula, pidoča – jedna školjka

Plava trokutasta školjka, neizostavni dio našeg podmorja, samonikla je uzduž obale Jadrana, no neka područja posebno joj pogoduju. Na takvim mjestima, često se i uzgaja. Dagnja je najčešći školjkaš koji se uzgaja na ovom području te je upravo ono poznato po kvalitetnim i velikim dagnjama. Najbolje meso dagnji je u srpnju i kolovozu a područje obiluje tradicionalnim načinima pripreme ove namirnice.

MORE O DAGNJI

Ivan Vulić, Šimun Knezović,
Luka Brkanac, Mykola Bezsmertnyi
Osnovna škola „Juraja Barakovića”, Ražanac

Za svoj rast u prirodi dagnji treba tvrda podloga. Dagnje su sjedilačke i pričvršćuju se za podloge kao što su stijene pomoću bisusnih niti ili “brade”. No, mogu se i odvojiti, premjestiti i pričvrstiti ponovno!

JEDVA ČEKAM
DA PRODAJ DAGNJE
I POJEDEM DAGNJE!!!

ULOVI ME

NEMOJ MENE

NEMOJ MENE

NEMOJ MENE

ULOVI ME

NEMOJ MENE

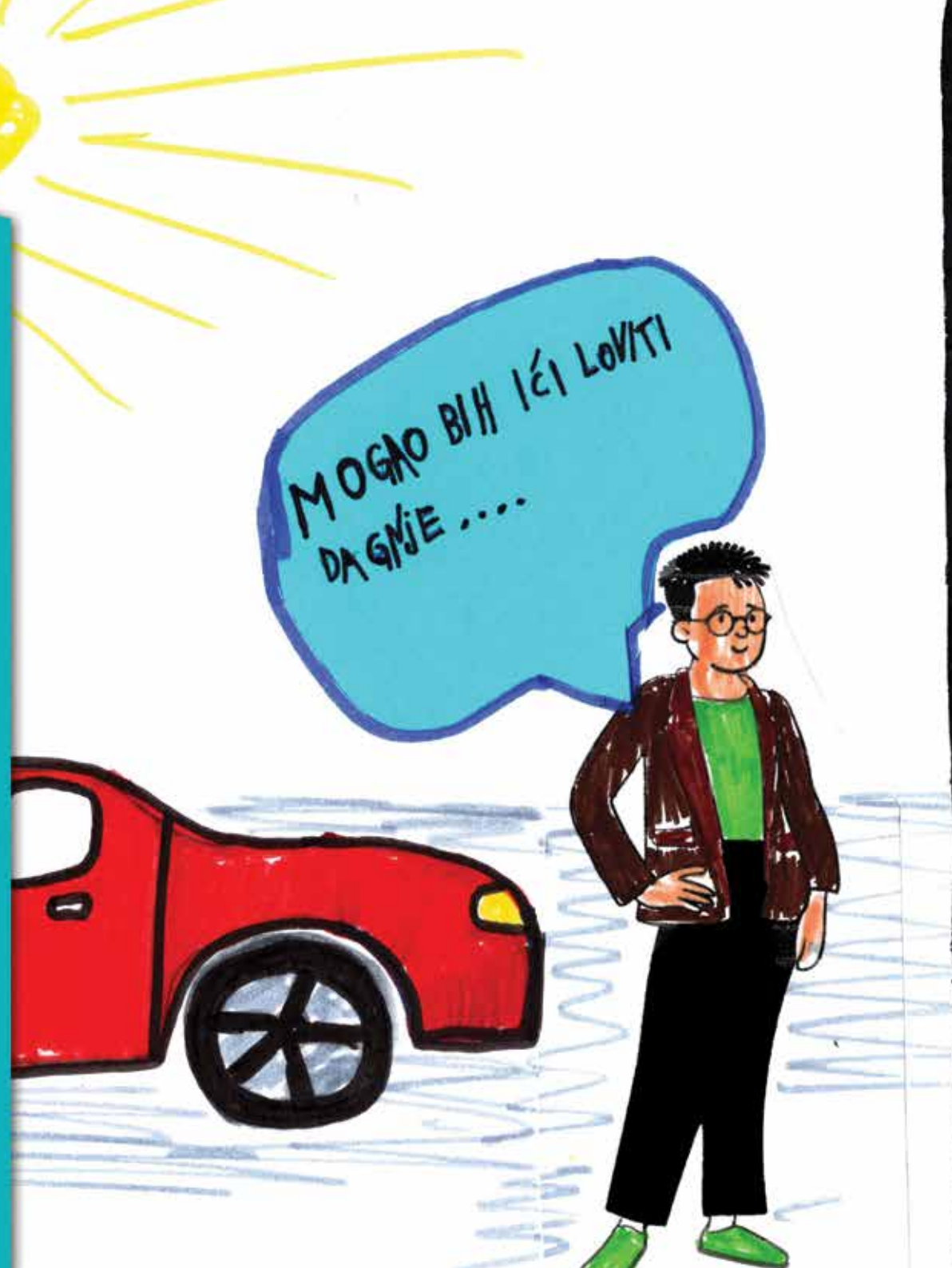
ULOVI ME

JA SAM
MACA, DE NEULOVITI

BRZI I ŽESTOKI: LOV NA DAGNJE

Niko Vedrić, Josip Kevrić, Niko Lulić,
Domagoj Alić, Petar Baljak
Osnovna škola Poličnik

Dagnje se u Europi uzgajaju gotovo 800 godina, a koriste se kao izvor hrane više od 20 000 godina.

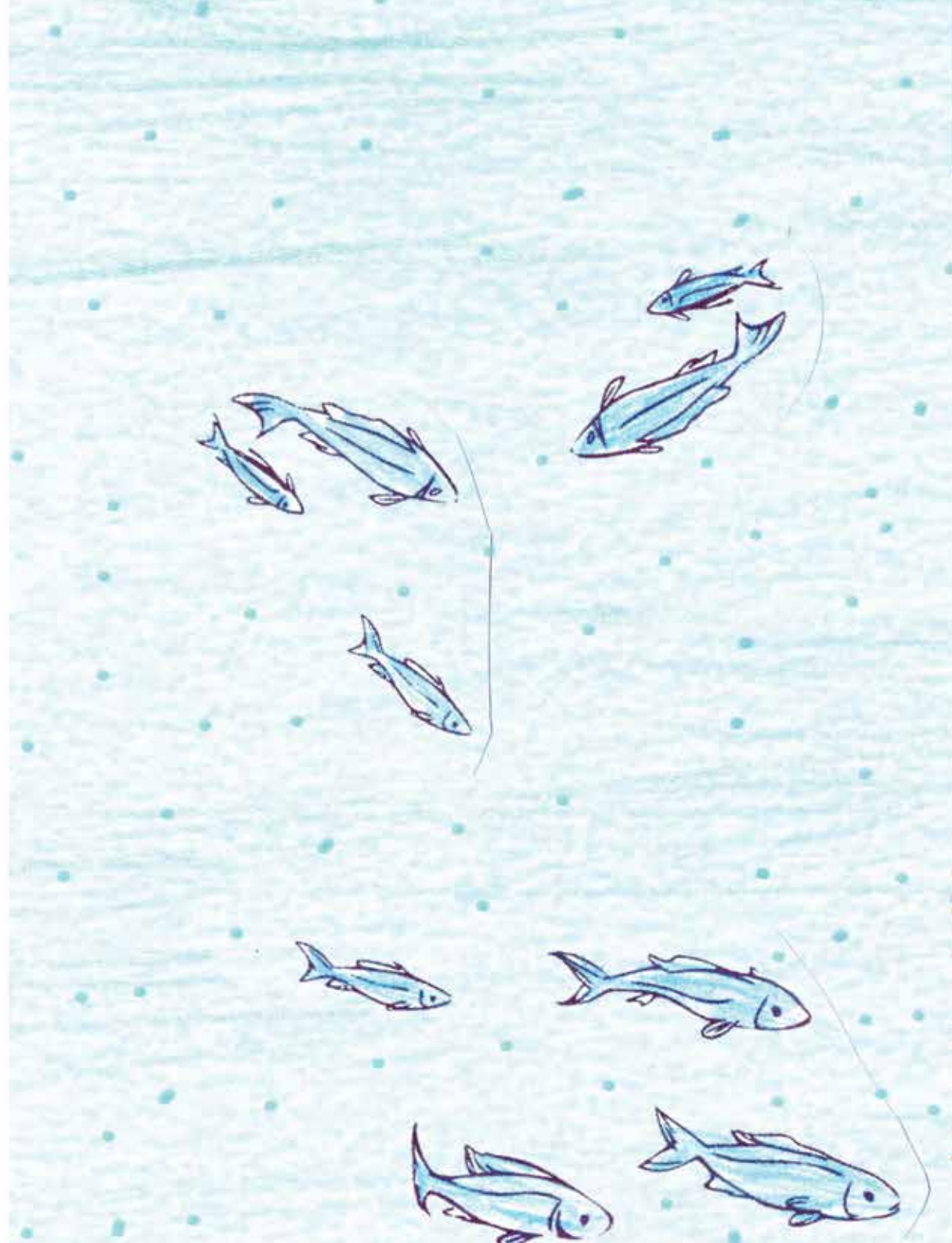

LJUBAV I VJERNOST, ČAK I POD MOREM

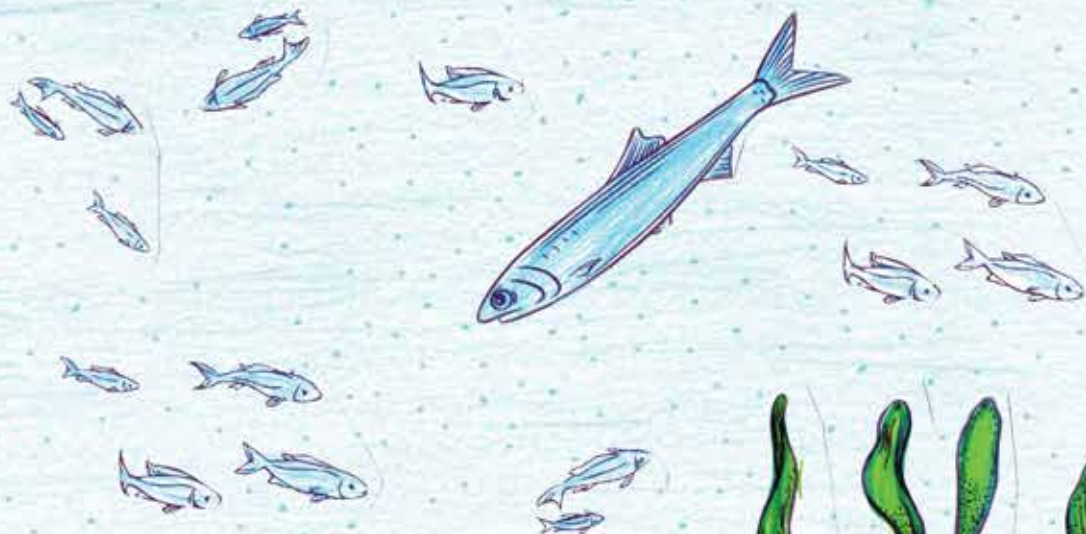
Petra Knežević, Gabrijela Mijolović

Osnovna škola „Braća Ribar“, Posedarje

Kakav je ljubavni život dagnji – mnogobrojne životinje u moru su dvospolci – ali ne i dagnje. Dagnja ima odvojene spolove sa spolnim žlijezdama (koje su krem u mužjaka i ružičaste u ženki) koje se protežu cijelim tijelom. Prilikom svakog mrijesta proizvode milijune jajašaca i spermija, a oplođena jajašca razvijaju se u slobodno plivajuće ličinke koje se široko raspršuju i brzo rastu.

Ljubav i vjernost, čak i pod Morem ♡ ☺

Ivan: Ej, moram
ti nešto
reći

Gabi: reći slobodno

Ivan: baš mi je dobro
sa tobom u rezi

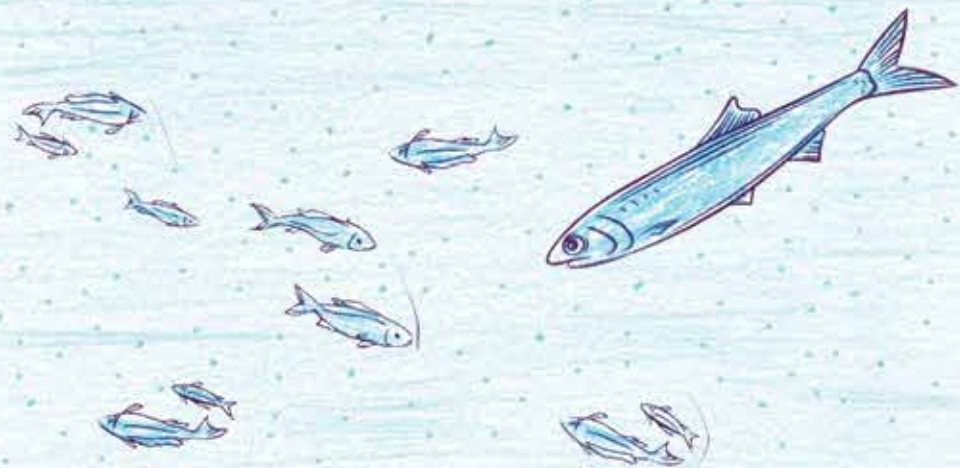
Gabi: A, hvala ti meni je dobro
sa tobom

Ivan: moram ti nešto dati u znak
ljubavi ☺
Gabi: što?!

Ivan: Gabi, želiš li mi
biti vjerna u dobru
i zlu

Gabi: DAA, naravno da
želim

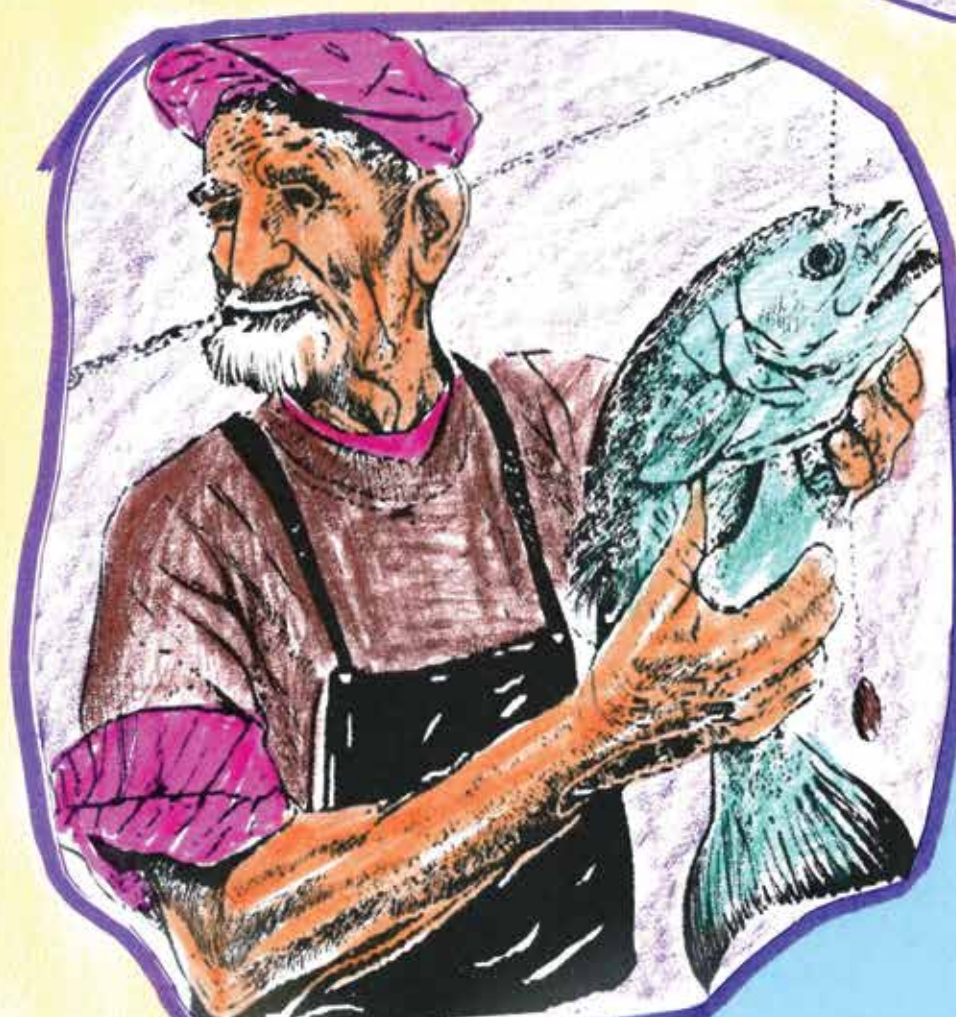
ZLATNA DAGNJA

Andrea Bratović, Antonia Nekić

Osnovna škola „Braća Ribar“, Posedarje

Naša dagnja pripada u porodicu Mytilidae koja ima svoje predstavnike i u moru i u slatkim vodama. Neke od njih su poznate po tome što se koriste za proizvodnja bisera dok su druge poznate po svojoj invazivnosti – jedna od njih je i prekrasno obojena zlatna dagnja.

Jednom davno, bio je
jedan ribar, koji je
bio jako uspješan
u svome poslu.

Jednog jutra,
dok je ribario na
svojem štapu je ugledao
dagnju, ali ne i bilo kakvu
dagnju, bila je zlatne boje.

Nije ni slutio kakvu moć može
imati jedna dagnja.
Uzeo ju je i odnio kući, da
pokaže koliko je sreće imao, da
nađe takvu rijetkost.

Kada je došao kući,
dagnja je počela govoriti.
Ribar se zaprepastio.

Ribar ju je
upitao, "kako ti priča?"

"Ja sam poslana k tebi,
čula sam da nemaš
vrijet za život!"
Rekla je.

"Čekaj ti si
mi došla pomoći?
upitao je znatiželjni
ribar.

"Pa naravno!"
odgovorila je
"za tvoj trud
od mene ćeš
dobiti doživotnu
zalihu dagnja!"
rekla je.

"Stvarno
ti hvala!"

I tako je ribar
do kraja života
živio sito
i sretno.

OKRAJ!

O PROJEKTU OTRARIA

Projekt OTRARIA za cilj ima osigurati prepoznatljivost područja LAGUR-a Tri mora s naglaskom na područje Posedarja, Ražanca i Poličnika te njegovih lokalnih dionika (uzgajivača školjkaša, ribara i ostalih dionika u sektoru ribarstva) među stanovnicima i posjetiteljima tog kraja. Kroz usmjerene aktivnosti za dionike, lokalno stanovništvo i posjetitelje, ovo područje biti će prikazano kao središte kvalitetnih predstavnika tradicijskog, mediteranskog načina života, kojeg odlikuju skladan odnos s prirodom i djelatnosti temeljene na postulatima održivog rasta i razvoja. Aktivnosti usmjerene na učenike, mlade te ostalo lokalno stanovništvo i posjetitelje područja su na pristupačan i socijalno inovativan način približili i educirali o ovoj temi za vrijeme trajanja projekta te nakon njegova završetka kroz brojne elemente za održivost edukacije i promocije.

U sklopu projekta izrađen je i proveden edukativni program za učenike koji su sudjelovali u po tri edukativne radionice i radionici izrade stripa. Uz edukativne aktivnosti za učenike organiziran je i edukativni program za širu javnost kroz edukativnu izložbu te online webinar. Sve ove aktivnosti, a i puno toga više moći će se vidjeti na interaktivnom info kiosku kojeg je u sklopu projekta postavio partner TZO Ražanac u Ražancu koji će još dugi niz godina služiti za promociju lokalne kulture i identiteta, maritimne baštine i u svrhu očuvanja prirodne osnove.

Projekt je nastavak uspješnog projekta OTARNOS.

Nositelj i projektni partneri projekta OTRARIA su Društvo istraživača mora – 20000 milja, Turistička zajednica Općine Ražanac i Osnovna škola Braća Ribar Posedarje.

Ukupna vrijednost projekta je 30.583,53 € (EFPR 85%, RH 15%).

